

NGUYỄN HOÀNG THIÊN*
LÊ THỊ NGỌC HÀ*

HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN XÃ HỘI CỦA PHẬT GIÁO HÒA HẢO

Tóm tắt: Phật giáo Hòa Hảo ra đời đã cho thấy những biến đổi trong đời sống xã hội ở Nam Bộ cũng như phản ánh hiện trạng lịch sử đất nước khi đó. Từ khi ra đời, Phật giáo Hòa Hảo đã hòa quyện vào đời sống dân tộc, đóng góp nguồn lực của mình vào công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước. Hiện nay, Phật giáo Hòa Hảo có khoảng 2,5 triệu tín đồ, đa phần là nông dân, đã và đang tham gia tích cực vào sự vận động và phát triển của xã hội. Từ khi được công nhận tư cách pháp nhân, Phật giáo Hòa Hảo hoạt động tôn giáo theo phương châm “vì đạo pháp, vì dân tộc”. Các hoạt động từ thiện xã hội do tín đồ Phật giáo Hòa Hảo thực hiện ngày càng phát huy các giá trị nhân văn “thương người như thể thương thân” của người Việt Nam. Trong bài viết này, chúng tôi điểm lại một số hoạt động từ thiện xã hội nổi trội của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong thời gian qua.

Từ khóa: Phật giáo Hòa Hảo; từ thiện xã hội.

1. Dẫn nhập

Hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Hòa Hảo đã và đang diễn ra trên nhiều địa phương, không ngừng giúp đỡ những người nghèo, người có hoàn cảnh khó khăn trong cuộc sống cả về vật chất lẫn tinh thần. Hoạt động từ thiện xã hội của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã khơi dậy và nhân rộng những truyền thống tốt đẹp với phương châm sống “tốt đời, đẹp đạo”, đúng với tôn chỉ hành đạo của Phật giáo Hòa Hảo, đúng với Hiến chương Giáo hội “vì đạo pháp, vì dân tộc”, góp phần

* Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, Đại học Quốc gia Tp. Hồ Chí Minh.

* Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.
Ngày nhận bài: 07/5/2019; Ngày biên tập: 17/5/2019; Duyệt đăng: 27/5/2019.

cùng với Đảng và Nhà nước thực hiện chương trình an sinh xã hội, đem lại cuộc sống an lành, hạnh phúc cho nhân dân.

Các hoạt động có hiệu quả được xã hội ủng hộ và đánh giá cao là các hoạt động: bếp ăn tình thương, nhà thuốc nam, nắm gạo tình thương, hỗ trợ cho bệnh nhân nghèo,... Có thể nói, toàn bộ hoạt động từ thiện của các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo hiện nay chủ yếu xuất phát từ những tư tưởng của Đức Huỳnh giáo chủ, trên cơ sở của lòng yêu nước, yêu thương đồng bào, lòng nhân ái. Đức Huỳnh Giáo chủ đã giáo huấn các tín đồ của Phật giáo Hòa Hảo về một lý tưởng hành đạo, đó là “hành đạo đúng theo ý tưởng xác thực của nó là làm thế nào phát hiện được những đức tính cao cả và thực hành trên thực tế bằng mọi biện pháp để đem lại cái phúc lợi cho toàn thể chúng sinh, thì đó là sự thỏa mãn trong đời hành đạo của mình”¹. Vì vậy, có thể nhận thấy được việc “đem lại cái phúc lợi cho toàn thể chúng sinh” chính là động lực để mỗi tín đồ Phật giáo Hòa Hảo tích cực hoạt động trong các phong trào từ thiện.

2. Các hình thức và kết quả hoạt động từ thiện xã hội

2.1. Bếp ăn tình thương

Mô hình bếp ăn từ thiện của Phật giáo Hòa Hảo ra đời khá lâu và phát triển mạnh từ năm 1999 trở đi. Các tổ từ thiện cấp cơm, cháo miễn phí để phục vụ người nghèo, bệnh nhân, học sinh ngày càng phát triển cả về số lượng lẫn hiệu quả phục vụ cộng đồng. Đây có thể xem là một hình thức làm từ thiện được tín đồ Phật giáo Hòa Hảo tích cực thực hiện ở các địa phương nhằm lan tỏa truyền thống tốt đẹp “lá lành đùm lá rách” của dân tộc Việt Nam nói chung và tôn chỉ “học Phật, tu Nhân” của đạo nói riêng.

Tín đồ Phật giáo Hòa Hảo ở đâu cũng tích cực tham gia công tác từ thiện xã hội. Ban đầu chỉ là những tổ nấu cháo sáng, nấu nước sôi cho bệnh nhân tại các bệnh viện, như Tổ cơm, cháo từ thiện Bệnh viện Đa khoa Phú Tân hoạt động từ năm 1987, bệnh viện đa khoa tỉnh An Giang,... dần dần có thêm bữa ăn trưa, rồi ăn chiều, hiện nay phổ biến hầu hết khắp các tỉnh, thành ở khu vực Tây Nam Bộ và lan tỏa ra tới khu vực Đông Nam Bộ như Đồng Nai, Tp. Hồ Chí Minh. Ngoài ra, các bếp ăn tình thương còn mở rộng thành bếp ăn xã hội phục vụ công

nhân, lao động nghèo, người bán vé số ở các địa phương và 8 bếp ăn khuyến học phục vụ cho các em học sinh vùng sâu, vùng nông thôn khó khăn, giúp các em đảm bảo được sức khỏe và chia sẻ một phần chi phí cho cha mẹ học sinh. Đây là cơ sở để thu hút đông đảo bà con hưởng ứng và hỗ trợ về nhân lực, vật lực, tài lực cho các hoạt động an sinh xã hội của địa phương.

Tổ bếp ăn tình thương buổi đầu thành lập gặp nhiều khó khăn về nguồn nhân lực, về kinh phí hoạt động nên hiệu quả không mấy khả quan. Vượt qua những khó khăn ban đầu, với sự phối hợp giữa các ban trị sự với Hội chữ thập đỏ địa phương qua nhiều năm hoạt động, bếp ăn tình thương, tổ com cháo phục vụ bệnh nhân nghèo tại các bệnh viện đã chi dùng khoảng 184 tấn gạo, lượng củi đun khoảng 3.058 m³, quy đổi thành tiền là gần 500 triệu đồng². *Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự năm 2018, định hướng chương trình hoạt động đạo sự năm 2019 của Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo* cho biết tình hình hoạt động một số bếp com từ thiện trong tháng 3/2018 ở tỉnh An Giang, Thành phố Cần Thơ, và tỉnh Đồng Tháp⁵. Cụ thể như sau:

Ở An Giang, hoạt động của các bếp ăn tình thương luôn nhận được sự đồng tình và ủng hộ của chính quyền, đoàn thể, các nhà hảo tâm. Các bếp ăn qua nhiều năm ngày càng phát triển, chẳng hạn như bếp ăn từ thiện phường Mỹ Long (Tp. Long Xuyên) phục vụ 1.000 suất/buổi, nhà com Phước Thiện (huyện Phú Tân) trung bình mỗi ngày cung cấp 1.200 - 1.500 suất com,... Nhưng các bếp ăn từ thiện ở An Giang đôi khi còn gặp khó khăn về kinh phí để duy trì hoạt động, ví dụ, tháng 3/2018, các bếp ăn từ thiện ở An Giang chỉ nhận được sự quyên góp khoảng hơn 2 triệu đồng.

Ở Tp. Cần Thơ, các bếp ăn tình thương ở đây có những kết quả khả quan. Bếp ăn tình thương trong địa phương có sự phối hợp cùng với Hội Chữ thập đỏ. Ban Đại diện Phật giáo Hòa Hảo Tp. Cần Thơ vận động các ban trị sự trong khu vực tham gia phục vụ tại bếp ăn để đảm bảo cung cấp mỗi ngày 1.000 suất cháo và 2.800 suất com trưa và chiều cho các bệnh viện trong khu vực Tp. Cần Thơ. Ngoài ra, còn có người làm theo ca để nấu nước sôi 24/24 giờ và phát cháo trắng cho các bệnh nhân. Mỗi tháng Hội chi khoảng 100 triệu đồng cho việc nấu com, trung bình mỗi ngày phát hơn 1.000 suất.

Ở Đồng Tháp, các bếp ăn tình thương hoạt động với sự hợp tác tích cực với chính quyền địa phương, điển hình là trong việc hợp tác thực hiện công tác tình nguyện với Ủy ban Mặt trận Tổ quốc các cấp. Các tổ cấp cơm cháo miễn phí được thành lập khá lâu, ra đời và hoạt động kịp thời phục vụ những bữa ăn cho bệnh nhân nghèo, những người không thuộc hộ nghèo nhưng có hoàn cảnh khó khăn khi nằm viện cũng như sinh hoạt hàng ngày. Các tổ từ thiện phối hợp rất tốt với chính quyền địa phương cũng như các bệnh viện trong việc rà soát những người thực sự cần nhận sự trợ giúp từ thiện. Nguyên vật liệu để nấu ăn đều được người dân hỗ trợ (các bếp ăn từ thiện thường thành lập một Ban quyền góp nguyên liệu cho việc nấu ăn từ các chợ có tin đồ Phật giáo Hòa Hảo buôn bán, hoặc từ các nhà hảo tâm, như: gạo, rau, gia vị,...), một phần khác cũng được Hội Chữ thập đỏ, và bệnh viện cung cấp. Có những lúc các tổ cấp cơm cháo miễn phí tự bỏ tiền ra để mua những nguyên liệu còn thiếu. Từ năm 1994 đến năm 2010, hoạt động bếp ăn tình thương ở tỉnh Đồng Tháp chi tới hơn 400 triệu đồng. Báo cáo tháng 3/2018 về công tác từ thiện bếp ăn tình thương của Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo tỉnh Đồng Tháp cho biết, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo và người hảo tâm đã đóng góp hơn 22 triệu đồng.

Nhìn chung, hoạt động bếp ăn tình thương của Phật giáo Hòa Hảo đã góp phần hỗ trợ một cách tích cực cho những người gặp khó khăn trong cuộc sống, nhất là những bệnh nhân nghèo.

2.2. *Sưu tầm và bào chế thuốc nam*

Một hoạt động từ thiện khác cũng được các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo quan tâm và chú trọng, đó là lập ra Tổ thuốc nam miễn phí, chữa bệnh cho những bệnh nhân nghèo, đặc biệt là trong việc chữa trị các bệnh về gan, ho, cảm mạo,...

Các tổ thuốc nam miễn phí hiện nay hầu như đều được phân bố ở khắp các địa phương có tín đồ Phật giáo Hòa Hảo. Ban Trị sự cơ sở thường phải nhờ những lương y trong hoặc ngoài địa phương có kiến thức y học để đăng ký với chính quyền, với Hội Chữ thập đỏ mở phòng khám thuốc nam. Mỗi nhà thuốc đều có khoảng 1 đến 2 lương y khám bệnh, bốc thuốc, và nhiều người tham gia phục vụ các công việc khác tại nhà thuốc, như: phơi thuốc, ghi danh bốc thuốc, hướng dẫn khám bệnh,... Ngoài ra, cũng có một đội tâm dục chuyên đi sưu

tầm các loại cây thuốc để trồng, phục vụ cho việc khám chữa bệnh. Đi đầu trong hoạt động sưu tầm thuốc nam có Ban Trị sự PGHH thị trấn Chợ Vàm (Phú Tân), Ban Trị sự PGHH xã Vĩnh Xương (Thị xã Tân Châu),... Bình quân mỗi năm, các Ban Trị sự PGHH cung cấp hàng trăm tấn thuốc cho các nhà thuốc trong và ngoài tỉnh. Một số nhà thuốc nam miễn phí của Phật giáo Hòa Hảo có thể kể đến là Nhà thuốc ông Tư Ngoan (Châu Phú), cô Thanh Tuyên (Chợ Mới), ông Võ Văn Hoạt và Nguyễn Văn Linh (Long Khánh B),... Để có thể phục vụ những bệnh nhân nghèo, các phòng thuốc nam đều vận động các nhà hảo tâm hỗ trợ kinh phí, đồng thời vận động người dân tham gia vào sưu tầm, bào chế thảo dược,... Số người đến khám bệnh khoảng hơn 700.000 người với 792.481 thang thuốc nam được phát, trị liệu châm cứu khoảng hơn 200.000 người. Trong chế biến thảo dược, các nhà thuốc cũng đã chế ra nhiều loại thuốc chữa bệnh thông thường như thuốc trị đau bao tử/dạ dày (2.460kg), thuốc mát gan (648kg), thuốc cao đơn (2.450kg),.... Riêng trong năm 2003, hoạt động sưu tầm thảo dược đã sưu tầm, quyên góp được 1.080 tấn thảo dược, tương đương với 573 triệu đồng, bào chế thuốc khoảng 219,3 triệu đồng³.

Ở các tỉnh An Giang, Cần Thơ, Đồng Tháp đều có những nhà thuốc nam từ thiện, hoạt động tích cực trong việc khám chữa bệnh cho những bệnh nhân nghèo, cụ thể như sau:

Ở An Giang, hoạt động sưu tầm và chế biến thuốc nam trong tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trên địa bàn tỉnh đã hình thành và phát triển từ lâu. Nhờ vào hoạt động này mà các nhà thuốc nam từ thiện trong tỉnh có được nguồn dược liệu phong phú để trị bệnh cho người dân nghèo trong địa bàn và ở địa phương lân cận. Thực tế cho thấy hàng năm đã có hàng chục nghìn người nghèo trong và ngoài tỉnh được trị khỏi các bệnh thông thường, như: cảm mạo, ho, nhức mỏi hay các bệnh về tiêu hóa, gan, thận... Ngoài ra, ở An Giang, có rất nhiều cánh đồng dưa cạn, đây là dược liệu điều trị bệnh gan được trồng trên những mảnh đất do người dân cho mượn. An Giang, nơi đặt trụ sở của cơ quan trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo, đi đầu về những hoạt động trong công tác từ thiện, mô hình nhà thuốc thảo dược cũng được các chức sắc nơi đây quan tâm. Riêng tháng 3/2018, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo, các nhà hảo tâm ở tỉnh An Giang đã đóng góp hơn 10 triệu đồng để duy trì mô hình này.

Ở Đồng Tháp, riêng trên địa bàn huyện Hồng Ngự đã có hơn 10 nhà thuốc nam từ thiện ở các xã: An Bình A, Long Thuận, Phú Thuận B,... Nhiều người mắc các chứng bệnh tim mạch, đau nhức khớp, cao huyết áp, viêm mũi, viêm gan, tai biến, thoát vị đĩa đệm... được điều trị hiệu quả đã chỉ dẫn cho nhiều bệnh nhân khác đến điều trị. Trung bình, mỗi ngày các tổ thuốc nam tiếp đón khoảng hơn 500 lượt bệnh nhân đến khám, chữa bệnh từ nhiều nơi. Lúc cao điểm thì số bệnh nhân rất đông, nhưng tất cả đều được các lương y và các thành viên trong Tổ quan tâm, hướng dẫn tận tình. Nguồn thuốc chữa bệnh phục vụ bệnh nhân được các nhà hảo tâm, các mạnh thường quân, nhân dân trong và ngoài địa phương tự nguyện đóng góp, tài trợ. Trong tháng 3/2018, các nhà thuốc nam miễn phí ở Đồng Tháp đã đóng góp hơn 11 triệu đồng cho việc chữa bệnh miễn phí.

Ở Tp. Cần Thơ, các phòng khám thuốc nam miễn phí cũng được triển khai và thu nhiều kết quả tích cực. Phòng thuốc nam nằm trong khuôn viên của Hưng Định Tự là một trong những địa điểm quen thuộc của bà con nghèo gần xa đến khám chữa bệnh. Hoạt động khám chữa bệnh bằng thuốc nam tại Tp. Cần Thơ rất được quan tâm. Phần lớn số thuốc được tài trợ tự nguyện, sưu tầm, hoặc thuê người trồng và đều được Hội Đông y công nhận về chất lượng, về dược tính. Các phòng thuốc đều phát huy khả năng chữa bệnh cho người nghèo, tạo được uy tín nhất định. Ngoài việc bốc thuốc, bắt mạch, các phòng thuốc đều được hỗ trợ các máy hỗ trợ cho vật lý trị liệu như phương tiện châm cứu, máy massage,... Tp. Cần Thơ cũng đóng góp ít nhiều cho các nhà thuốc nam, khoảng 1,5 triệu đồng (tháng 3/2018), tuy số tiền không đáng kể nhưng cũng góp phần khuyến khích mô hình phòng thuốc nam trên địa bàn Tp. Cần Thơ.

2.3. Hỗ trợ tài vật, nuôi dưỡng người già neo đơn, người khuyết tật, người nghèo

Với tôn chỉ “Vi đạo pháp, vi dân tộc”, với tinh thần “nhường cơm sẻ áo”, “lá lành đùm lá rách”, các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo cùng với sự hướng dẫn của các Ban Trị sự cấp cơ sở đã thực hiện tốt an sinh xã hội, góp phần cùng với chính quyền địa phương chăm lo, giúp đỡ bà con nghèo vươn lên trong cuộc sống. Trong đó, vấn đề hỗ trợ cho những người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn được quan tâm hơn bao

giờ hết, như: hỗ trợ cho những người già neo đơn, không nơi nương tựa, những người nghèo khó cùng những bệnh nhân đặc biệt khó khăn. Với sự vận động tích cực trong công tác từ thiện, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong nhiều năm qua đã vận động được sự trợ giúp của nhiều mạnh thường quân trong việc đưa đến những niềm vui nhỏ cho những người dân có hoàn cảnh khó khăn.

Tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã làm tốt công việc hỗ trợ bệnh nhân nghèo, như: tổ chức mổ mắt nhân đạo, hỗ trợ tiền điều trị, tiền viện phí, chuyển viện cho bệnh nhân. Những người qua đời, các Ban Trị sự cơ sở hỗ trợ áo quan, đồ tẩm liệm, giúp đỡ gạo cho gia đình có tang. Nhiều địa phương đã xây dựng được nghĩa trang nhân dân để người nghèo có nơi an nghỉ. Năm 2015, tổng kinh phí hỗ trợ cho hoạt động này trong toàn đạo gần 50 tỷ đồng.

Hoạt động hỗ trợ bệnh nhân nghèo của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo rất phong phú, ngoài xe vận chuyển bệnh nhân còn có các bếp ăn tình thương tại các bệnh viện sẵn sàng hỗ trợ các bữa ăn hàng ngày, cung cấp nước sôi, phát cháo cho các bệnh nhân,... Tính trong tháng 3/2018, chương trình hỗ trợ bệnh nhân nghèo ở An Giang, Cần Thơ, Đồng Tháp đạt khoảng hơn 30 triệu đồng, trong đó, An Giang đi đầu trong chương trình hỗ trợ cho các bệnh nhân nghèo - gần 20 triệu đồng.

Hoạt động từ thiện của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong việc hỗ trợ bệnh nhân nghèo đi mổ mắt được khoảng 20 lượt, tổng số người được hỗ trợ khám là 722 người, trong đó có khoảng 10 người không thể tiến hành phẫu thuật vì nguyên nhân về sức khỏe cá nhân. Tổng kinh phí cho việc thực hiện phẫu thuật mắt nhân đạo là 144,4 triệu đồng, tất cả đều là sự đóng góp của các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo cũng như các mạnh thường quân hỗ trợ, kinh phí đưa bệnh nhân nghèo đi bệnh viện khoảng 591,8 triệu đồng. Các mạnh thường quân tài trợ cho khoảng 550 người, với số tiền là 110 triệu đồng cho việc mổ mắt, đặt thủy tinh thể trong năm 2003.

Bên cạnh đó, các nguồn hỗ trợ nhằm giúp cho những trẻ em vùng sâu vùng xa, người già, trẻ em tàn tật có được bữa cơm, được đi học cũng được vận động, chỉ tính riêng trong năm 2003 của nhiệm kỳ I thì các nguồn hỗ trợ được thống kê là 316 triệu đồng, giúp đỡ người nghèo khoảng 211 triệu đồng, áo quan miễn phí khoảng 135 triệu

đồng, mua đất làm nghĩa địa tình thương khoảng 316 triệu đồng, nguồn chất đốt khoảng 180 triệu đồng⁴⁷.

2.4. Xe cấp cứu, chuyển bệnh nhân

Trong nhiều năm qua, cùng với sự hỗ trợ của địa phương, kinh phí thực hiện cho chương trình đưa đón bệnh nhân khám chữa bệnh của Phật giáo Hòa Hảo đạt khoảng 298 triệu đồng (khoảng 6.530 lượt)⁸.

Ở An Giang, hoạt động đưa rước bệnh nhân nghèo và người qua đời miễn phí phổ biến rộng rãi. Trong toàn tỉnh An Giang có khoảng 49 chiếc xe dành cho hoạt động này. So với các tỉnh thành khác ở Đồng bằng sông Cửu Long thì đây là con số đáng khích lệ. Đối tượng được miễn phí hoàn toàn ở đây bao gồm: người qua đời, bệnh nhân ung thư, bệnh nhân nghèo. Trong khoảng thời gian từ 2004 - 2009 đã đưa rước khoảng hơn 2.000 lần miễn phí hoàn toàn. Ngoài ra, những bệnh nhân tự trang trải được một phần kinh phí vẫn được hỗ trợ đưa rước với mức phí khoảng 100,000 đồng/lượt đi trong tỉnh, đi đến Thành phố Hồ Chí Minh khoảng 600.000 đồng/lượt để hỗ trợ mua xăng dầu, phí cầu đường, rẻ hơn nhiều so với mức phí chuyển bệnh nhân thông thường của các dịch vụ chuyển bệnh nhân khác, với 2.000.000 đồng/lượt đi Tp. Hồ Chí Minh, và trong tỉnh là 500.000 đồng (tính trong 100km)⁹.

Tại Tp. Cần Thơ, những chiếc xe từ thiện này không chỉ đáp ứng tốt yêu cầu cấp cứu và điều trị người bệnh, mà còn góp phần thắt chặt tình làng nghĩa xóm. Đội xe cứu thương từ thiện luôn ứng trực 24/24, sẵn sàng chuyển bệnh nhân, hay người bị tai nạn giao thông kịp thời đến các cơ sở y tế, bệnh viện, hoặc chuyển thẳng lên Tp. Hồ Chí Minh. Riêng quận Thốt Nốt có đội xe cứu thương từ thiện khoảng 15 xe, hàng năm vận chuyển 3.500 đến 4.000 lượt bệnh nhân và người bị tai nạn giao thông đến các cơ sở y tế, bệnh viện kịp thời. Các khu vực khác của Tp. Cần Thơ cũng tích cực triển khai mô hình này nhằm đáp ứng nhu cầu của người dân.

Ở Đồng Tháp, loại hình xe chuyển bệnh nhân và đưa rước người qua đời miễn phí cũng đã trở thành một loại hình tương đối phổ biến, chủ yếu hoạt động ở địa bàn tỉnh, ít trường hợp chuyển lên tuyến trên và Tp. Hồ Chí Minh. Mỗi Ban Trị sự cấp cơ sở đều vận động nguồn

tài chính để mỗi xã có từ 1 đến 3 chiếc xe từ 7 đến 15 chỗ ngồi. Hàng năm, mỗi chuyến xe chở được trên 100 lượt người bệnh cả đi và về, trong đó xe chuyển bệnh nhân ở địa bàn Hồng Ngự là hoạt động thường xuyên nhất.

Có thể thấy được mô hình xe cấp cứu, chuyển bệnh nhân của Phật giáo Hòa Hảo đã góp phần không nhỏ đối với xã hội trong việc đưa những người bệnh đến nơi khám chữa trị với một mức phí mà người dân có thể chi trả cũng như người bệnh nghèo hoặc khó khăn về kinh phí vẫn được đưa đến nơi khám bệnh. Mô hình xe “cấp cứu từ thiện” là cách làm hay góp phần thắt chặt thêm tình làng nghĩa xóm, tinh thần đoàn kết trong nhân dân.

2.5. Bắc cầu qua kênh rạch, sửa chữa đường giao thông nông thôn

Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới là một trong những nội dung, nhiệm vụ quan trọng để triển khai thực hiện Nghị quyết Hội nghị lần thứ 7, Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa X) về nông nghiệp, nông thôn. Đây là chương trình có nội dung toàn diện, tổng hợp của các chương trình mục tiêu, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước liên quan trực tiếp đến kinh tế, chính trị, xã hội, an ninh, quốc phòng. Chương trình đang được triển khai thực hiện trên phạm vi cả nước, được người dân và các địa phương hết sức quan tâm, ủng hộ.

Ngay từ khi bắt đầu triển khai thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới, Đảng bộ, chính quyền và nhân dân của nước nói chung và vùng Đồng bằng sông Cửu Long nói riêng đã không ngừng nỗ lực, tích cực thực hiện các tiêu chí xã, huyện nông thôn mới. Đặc biệt, đây là nơi có hệ thống sông ngòi chằng chịt, nên vấn đề xây dựng cầu, đường rất được chú trọng.

Theo lời dạy của đức Huỳnh giáo chủ và sự kêu gọi của chính quyền về xây dựng nông thôn, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã không ngại chia sẻ phần thu nhập của mình để giúp đỡ quê hương, trong đó phải kể đến vấn đề xây dựng cầu, đường.

Từ năm 2004 - 2009, tổng kinh phí từ thiện xã hội chi cho việc bắc cầu qua kênh rạch của Phật giáo Hòa Hảo là: 2.213.369.622 đồng. Về làm đường, cát, đá rải đường là 15.470 m³; tổng chiều dài là 250,5 km.

Trong đó, huyện Phú Tân và huyện Châu Phú kết hợp với Hội Chữ thập đỏ địa phương rải cát được 9.860 km² đường, tổng chiều dài 184 km. Còn lại ở các xã trong tỉnh An Giang và Đồng Tháp góp được tổng kinh phí: 1.115.880.500 đồng¹⁰. Trong năm 2018, kết quả hoạt động từ thiện xã hội về xây dựng cầu, đường nông thôn của toàn đạo là 120.991.520⁵.

Đây là một việc làm thiết thực và vô cùng có ý nghĩa của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo, góp phần vào việc củng cố và phát huy khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Theo chính quyền địa phương, kể từ khi tiêu chí giao thông nông thôn mới được triển khai, Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo đã có sự phối hợp, tham gia cùng chính quyền địa phương thực hiện xây dựng nhiều cầu bê tông nông thôn. Sự tích cực đã được cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc các địa phương tin nhiệm giao cho Ban Trị sự vận động kinh phí hàng tỷ đồng để thi công. Đánh giá về những đóng góp của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong công cuộc xây dựng nông thôn mới, ông Trương Hoàng Trọng, Phó Chủ tịch UBMTTQ Việt Nam tỉnh An Giang cho biết: “Những năm qua, cùng với chính quyền địa phương, Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo đã tích cực vận động các nguồn tài lực, nhân lực của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đóng góp, tham gia xây dựng giao thông nông thôn, góp phần tích cực cùng chính quyền xây dựng hoàn thành các tiêu chí nông thôn mới, thúc đẩy kinh tế - xã hội địa phương ngày càng phát triển”⁶.

Ở An Giang, Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo tỉnh An Giang phối hợp với Mặt trận Tổ quốc các cấp, các đoàn thể trong tỉnh thực hiện nhiều hoạt động từ thiện xã hội. Nổi bật trong các hoạt động vì cộng đồng là tham gia xây dựng giao thông nông thôn, như việc tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trên địa bàn phối hợp với cán bộ chiến sĩ Công an, các đoàn thể chính trị xã hội, Hội Chữ thập đỏ, các nhà hảo tâm cùng bà con nhân dân tổ chức nhiều đợt sửa chữa mặt đường hư hỏng. Đặc biệt, chào mừng kỷ niệm 50 năm ngày thành lập huyện Phú Tân (ngày 22/12/2018), Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo đã đảm nhận thi công cầu Long Hậu thuộc xã Phú Long, huyện Phú Tân với tổng kinh phí vật liệu là 645.658.000 đồng⁷.

Tổng kết từ năm 2004 - 2009, tỉnh An Giang xây mới 32 cây cầu, sửa chữa 96 cây cầu; bắc một cầu dây ở xã Phú Thọ, huyện Phú Tân

(An Giang). Trong năm 2018, kinh phí cho việc từ thiện xã hội về xây cầu qua kênh rạch ở địa phương là 13.277.400 đồng.

Ở Đồng Tháp, chỉ riêng năm 2013, các thành viên trong Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo xã Hòa An đã huy động trên 17 tỷ đồng xây hàng chục cây cầu đúc và sửa chữa đường lộ tại 6 ấp trên địa bàn. Theo ông Nguyễn Văn Ô, Phó ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo xã Hòa An: “Mỗi khi Ban Trị sự phát động quyên góp xây cầu, bà con tín đồ tham gia đóng góp với tinh thần tự giác cao. Những hộ nghèo không có tiền thì đóng góp bằng công sức, như: nấu cơm cho các đội thi công cầu; vác cát, đá, xi măng hoặc bê sắt... Họ làm đến khi nào cầu xây xong thì thôi”⁸.

Cá nhân tín đồ Phật giáo Hòa Hảo cũng rất tích cực trong việc xây cầu qua kênh rạch, như trường hợp ông Mai Văn Đâu. Lúc còn sống, ông đã cùng đồng đạo xây dựng trên 140 cây cầu nông thôn, góp phần quan trọng trong công cuộc xây dựng nông thôn mới của tỉnh Đồng Tháp. Trân trọng những thành tích đóng góp cho công tác từ thiện xã hội của ông Mai Văn Đâu với quê hương (lúc còn sống), Tỉnh ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân, Ủy ban Mặt Trận Tổ quốc tỉnh Đồng Tháp đã lấy tên ông Mai Văn Đâu đặt tên cho cây cầu mới xây ở Đồng Tháp năm 2016. Cầu có chiều dài 39m, ngang 4,6m, tải trọng 8 tấn, tổng kinh phí dự kiến xây dựng là 1,8 tỷ đồng do Agribank Đồng Tháp tài trợ. Tín đồ Phật giáo Hòa Hảo cùng nhân dân trên địa bàn đóng góp ngày công xây dựng. Chủ đầu tư công trình là Ủy ban Mặt trận tỉnh Đồng Tháp⁹.

Từ năm 1999 - 2004, tổng số cầu xây mới và sửa chữa do tín đồ Phật giáo Hòa Hảo tiến hành là 403 (có 3 cầu sắt và 3 cầu treo); xây mới 156 cầu (trụ gỗ hoặc bê tông, lót ván); sửa chữa 247 cầu cũ. Trong đó, tỉnh An Giang xây mới 32 cầu, sửa chữa 96 cầu; bắc một cầu dây ở xã Phú Thọ, huyện Phú Tân (An Giang). Số còn lại ở các xã trong tỉnh Đồng Tháp¹⁰. Trong năm 2018, tổng kinh phí xây cầu qua kênh rạch ở tỉnh là 87.795.000 đồng¹¹.

Ở Tp. Cần Thơ, năm 2018, Ban Đại diện Phật giáo Hòa Hảo Thành phố Cần Thơ đã phối hợp với Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo các xã, phường, thị trấn quyên góp được 2,7 tỷ đồng để xây dựng cầu đường. Có 4 cây cầu bê tông được xây dựng, gồm: cầu ngang sông chùa Hòa Phú,

cầu T1, cầu Bà Xã Năm, cầu T3 trên địa bàn xã Thạnh Phú. Các cây cầu này hoàn thành tạo thuận lợi cho việc đi lại, giao thương hàng hóa của bà con; đồng thời, góp phần thực hiện mục tiêu xây dựng xã Thạnh Phú đạt xã nông thôn mới¹². Ở quận Ô Môn, thực hiện tốt nhiệm vụ hoạt động từ thiện hữu ích cho xã hội, cho nhân sinh theo Hiến chương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo Việt Nam, năm 2014, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong quận đã xây dựng được 24 cây cầu bê tông và cầu ván, làm đường giao thông nông thôn. Những hoạt động này đã để lại dấu ấn tốt đẹp của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo quận Ô Môn đối với cộng đồng.

Có thể thấy, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo vùng Đồng bằng sông Cửu Long nói chung và ở các tỉnh Đồng Tháp, An Giang, Thành phố Cần Thơ nói riêng đã tích cực tham gia xây dựng cầu đường, góp phần xây dựng nông thôn mới và phát triển kinh tế đất nước. Tuy nhiên, việc xây dựng cầu đường còn mang tính đơn lẻ, chưa kết hợp sâu rộng với nhiều tổ chức xã hội, tôn giáo khác.

2.6. Xây dựng nhà tình thương

Ngay từ nhiệm kỳ I (1999 - 2004), tiểu ban vận động từ thiện của Phật giáo Hòa Hảo đã kết hợp với chính quyền địa phương vận động xây dựng nhà tình thương, nhà đại đoàn kết. Tổng số nhà tình thương xây mới và sửa chữa là 3.314 căn, trong đó xây mới là 2.309 căn và sửa chữa 805 căn, tổng kinh phí thực hiện là 3.856.210.000 đồng, trong đó tại An Giang xây mới 1.269 căn, sửa chữa 547 căn; số còn lại ở các tỉnh Kiên Giang, Đồng Tháp, Vĩnh Long. Ở An Giang, số nhà tình thương được xây cất và sửa chữa là 19 căn, trong đó xây mới 6 căn, sửa chữa 13 căn. Riêng trong năm 2003, công tác xây nhà tình thương, nhà tình nghĩa, nhà đại đoàn kết được xem là đáng kể nhất, đã dựng được 113 căn trị giá 578,56 triệu đồng, 715 căn trị giá 1.794 triệu đồng, 215 căn trị giá 258 triệu đồng¹³.

Trong nhiệm kỳ II (2004 - 2009), năm 2004 là một mốc quan trọng trong các hoạt động từ thiện của Phật giáo Hòa Hảo khi Ủy ban Thường vụ Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam thông qua Pháp lệnh Tín ngưỡng, Tôn giáo, Chính phủ ban hành Nghị định số 22/2005/NĐ-CP ngày 01/3/2005 về *Hướng dẫn thi hành một số điều của Pháp lệnh tín ngưỡng, tôn giáo* làm phần khởi hoạt động đạo sự từ thiện của Phật giáo Hòa Hảo. Với việc thể hiện tinh thần tương thân

tương ái, lá lành đùm lá rách, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã xây 122 căn nhà tình thương mới, sửa chữa 36 căn nhà cho những hộ nghèo. Tổng kinh phí thực hiện chương trình là 345,274 triệu đồng. Ngoài ra, theo những số liệu thống kê chưa đầy đủ thì trong nhiệm kỳ này có khoảng 4.485 căn nhà tình thương được sửa chữa, xây mới; 1.105 căn nhà đại đoàn kết cho hộ nghèo, dân tộc, 64 căn nhà tình nghĩa.

Từ nhiệm kỳ III đến nay, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo ở các Ban Trị sự cơ sở đã phát huy tốt tinh thần này và cụ thể hóa bằng những việc làm thiết thực góp phần cùng nhau vượt qua những khó khăn trong cuộc sống. Phong trào xây dựng nhà Đại đoàn kết, nhà tình thương, giúp bà con nghèo an cư lạc nghiệp cũng được tín đồ Phật giáo Hòa Hảo tham gia tích cực. Năm 2018, toàn đạo Phật giáo Hòa Hảo thực hiện các hoạt động từ thiện xã hội được trên 400 tỷ đồng, trong đó, hoạt động xây nhà từ thiện đạt hơn 79 tỷ đồng. Đó là những đóng góp tích cực đáng được ghi nhận.

2.7. Năm gạo tình thương

Trên tinh thần vận động gây quỹ vì những người có hoàn cảnh khó khăn, các Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo ở khắp các địa phương cũng đã triển khai chương trình “năm gạo tình thương” hàng tháng, có những chương trình, kế hoạch cụ thể nhằm vận động các nhà hảo tâm, những doanh nghiệp, cá nhân,... cùng chung tay đóng góp giúp đỡ cho những người già neo đơn, những người vô gia cư bệnh tật, không nơi nương tựa,...

Ở An Giang, hoạt động “năm gạo tình thương” rất được nhân dân địa phương hưởng ứng tích cực. Ví dụ, ở xã Phú Vĩnh, sau hơn 10 năm hoạt động, xã đã nhận được hơn 100 tấn gạo, giúp đỡ rất nhiều người nghèo, người có hoàn cảnh khó khăn, người già neo đơn. Và ở nhiều địa phương khác, mô hình này cũng được đón nhận nồng nhiệt, đến nay mô hình này vẫn được duy trì hoạt động và nhân rộng tại các ấp, thu hút nhiều cá nhân và tập thể tham gia. Các thành viên nòng cốt vẫn là tín đồ Phật giáo Hòa Hảo và các vị hảo tâm. Ví dụ, ông Huỳnh Văn Bảy với “năm gạo tình thương” đặt tại chùa Chư Vị, hàng tháng cấp gạo cho hàng chục trường hợp hộ nghèo và người có hoàn cảnh khó khăn. Trong năm 2018, chương trình “năm gạo tình thương” đạt được những kết quả tích cực với hơn 6 triệu đồng cho chương trình, giúp đỡ cho rất nhiều người nghèo trong tỉnh.

Ngoài những hoạt động chủ yếu nêu trên, Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo còn chủ động trong các hoạt động từ thiện xã hội có tính chất đột xuất. Ví dụ, khi đồng bào miền Trung bị lũ lụt, tàn phá nặng nề, thiệt hại lớn về vật chất và tinh thần, các Ban Trị sự Phật giáo Hòa Hảo đã vận động tín đồ ngay khi Đại hội nhiệm kỳ 4 đang diễn ra, quyên góp được 100.000.000 đồng. Đồng thời, vận động các mạnh thường quân giúp đỡ đồng bào, khắc phục hậu quả thiên tai, an tâm về đời sống vật chất lẫn tinh thần.

Kết luận

Trước và sau khi Nhà nước công nhận tư cách pháp nhân cho Phật giáo Hòa Hảo, các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã thực hiện tôn chỉ hành đạo của mình bằng cách tham gia vào các tổ chức hoạt động từ thiện xã hội của Nhà nước và cộng tác với các cơ quan, ban ngành địa phương thực hiện các hoạt động nhằm góp phần đảm bảo an sinh xã hội. Từ khi được Nhà nước công nhận tư cách pháp nhân, các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo tiếp tục cùng với các tổ chức từ thiện của Nhà nước, chính quyền địa phương đưa hoạt động từ thiện trở thành hành động mang ý nghĩa nhân văn sâu sắc vào các lĩnh vực trong xã hội. Các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo có nhiều hoạt động từ thiện thiết thực, như: khám chữa bệnh miễn phí, xây nhà tình thương, nhà đại đoàn kết, xây mới và sửa chữa đường giao thông nông thôn, hỗ trợ người già neo đơn, người nghèo, người bệnh, cứu trợ lũ lụt, thiên tai,... Tuy cũng còn một số hạn chế, nhưng qua việc làm trên, tín đồ Phật giáo Hòa Hảo đã phát huy tính tích cực của đạo đức tôn giáo, thực hiện tốt các cuộc vận động, phong trào thi đua yêu nước do Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể phát động; góp phần nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của đồng đạo nói riêng, nhân dân nói chung; gắn bó với cộng đồng, đồng hành cùng các tôn giáo khác cùng cố và phát huy khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Đóng góp của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo trong công tác từ thiện xã hội đã góp phần cùng Nhà nước thực hiện các mục tiêu xóa đói giảm nghèo, xây dựng nông thôn mới, phát huy tinh thần tương thân tương ái trên bước đường phát triển đất nước./.

CHÚ THÍCH:

- 1 Đức Huỳnh Giáo chủ (1942), *Sám giảng thi văn giáo lý Phật giáo Hòa Hảo*, tr. 520
- 2 Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo (2019), *Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự năm 2018, định hướng chương trình đạo sự năm 2019*, An Giang.
- 3 Báo cáo Tổng kết hoạt động đạo sự nhiệm kỳ I (1999 - 2004) trình tại Đại hội Phật giáo Hòa Hảo toàn đạo lần II, *Tập văn Hương Sen*, Kỷ yếu Đại hội Đại biểu Phật giáo Hòa Hảo lần II, nhiệm kỳ 2004 - 2009, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr. 22-24.
- 4 Báo cáo Tổng kết hoạt động đạo sự nhiệm kỳ I (1999 - 2004) trình tại Đại hội Phật giáo Hòa Hảo toàn đạo lần II, *Tập văn Hương Sen*, Kỷ yếu Đại hội Đại biểu Phật giáo Hòa Hảo lần II, nhiệm kỳ 2004 - 2009, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr. 24.
- 5 Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo (2019), *Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự năm 2018, định hướng chương trình đạo sự năm 2019*, An Giang.
- 6 Hạnh Châu, *Tin đồn Phật giáo Hòa Hảo đóng góp cho cộng đồng*, <http://baoangiang.com.vn/ky-2-tin-do-phat-giao-hoa-hao-dong-gop-cho-cong-dong-a233607.html>, truy cập ngày 01/05/2019.
- 7 Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo, *Thư ngỏ vận động kinh phí xây cầu nông thôn*, số 1872/2018/TN/BTS.TƯ, ngày 26/11/2018.
- 8 Minh Hiền, *Tin đồn Phật giáo Hòa Hảo sống tốt đời, đẹp đạo*, <http://baoangiang.com.vn/tin-do-phat-giao-hoa-hao-song-tot-doi-dep-dao-ky-cuoi-gop-suc-phat-trien-que-huong-a71350.html>, truy cập ngày 01/05/2019
- 9 Minh Hiền, *Tin đồn Phật giáo Hòa Hảo sống tốt đời, đẹp đạo*, <http://baoangiang.com.vn/tin-do-phat-giao-hoa-hao-song-tot-doi-dep-dao-ky-cuoi-gop-suc-phat-trien-que-huong-a71350.html>, truy cập ngày 01/05/2019
- 10 Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự nhiệm kỳ I (1999 - 2004) trình tại Đại hội Phật giáo Hòa Hảo toàn đạo lần II, *Tập văn Hương Sen*, Kỷ yếu Đại hội Đại biểu Phật giáo Hòa Hảo lần II, nhiệm kỳ 2004 - 2009, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
- 11 Ban Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Hòa Hảo (2019), *Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự năm 2018, định hướng chương trình đạo sự năm 2019*, An Giang.
- 12 Thanh Thy, *Vận động 2,7 tỉ đồng xây dựng cầu giao thông*, <https://baocantho.com.vn/van-dong-2-7-ti-dong-xay-dung-cau-giao-thong-a98143.html>, truy cập ngày 01/05/2019
- 13 Báo cáo tổng kết hoạt động đạo sự nhiệm kỳ I (1999 - 2004) trình tại Đại hội Phật giáo Hòa Hảo toàn đạo lần II, *Tập văn Hương Sen*, Kỷ yếu Đại hội Đại biểu Phật giáo Hòa Hảo lần II, nhiệm kỳ 2004 - 2009, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr. 22.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Mạnh Cường, Nguyễn Minh Ngọc (2005), *Tôn giáo - tín ngưỡng của các cư dân vùng đồng bằng sông Cửu Long*, Nxb. Phương Đông, Tp. Hồ Chí Minh.
2. Nguyễn Huy Diễm (2000), “Xu thế phát triển của Phật giáo Hòa Hảo với chủ trương “vì đời và xây dựng””, *Đặc san Hương sen*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
3. Nguyễn Đăng Duy (2001), *Các hình thái tín ngưỡng tôn giáo ở Việt Nam*, Nxb. Văn hóa - Thông tin, Hà Nội.

4. Bùi Thị Thu Hà (2012), *Phật giáo Hòa Hảo - Những tri thức cơ bản*, Nxb. Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
5. Bùi Văn Hải (2014), *Phật giáo Hòa Hảo - Lịch sử và những vấn đề hiện nay*, Luận án tiến sĩ, Học viện Khoa học Xã hội, Hà Nội.
6. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Viện Thông tin khoa học và Trung tâm khoa học về tín ngưỡng và tôn giáo (1997), *Những đặc điểm cơ bản của một số tôn giáo lớn ở Việt Nam*, Thông tin chuyên đề.
7. Trần Hồng Liên (2000), “Nông dân Phật giáo Hòa Hảo trên đường xây dựng nông thôn mới”, *Tạp văn Hương sen*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
8. Nguyễn Thị Minh Ngọc (2017), *Vai trò của tôn giáo trong xây dựng niềm tin xã hội*, Nxb. Phương Đông, Tp. Hồ Chí Minh.
9. Lê Bá Trình (2017), “Phát huy vai trò của các tôn giáo ở Việt Nam tham gia công tác xã hội, từ thiện”, *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 7.
10. Nguyễn Quốc Tuấn (2017), “Nhu cầu thiết lập liên niềm tin tôn giáo ở Việt Nam trong xu thế hiện đại”, *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 11.

Abstract

CHARITABLE ACTIVITIES OF HOA HAO BUDDHISM

Nguyen Hoang Thien

Le Thi Ngoc Ha

University of Social Sciences & Humanities, Ho Chi Minh City

The birth of Hoa Hao Buddhism showed changes in social life in the South as well as reflection the country's historical context. Since its birth, Hoa Hao Buddhism has merged into the national life, contributed its resources to the construction and protection of the country. Currently, Hoa Hao Buddhism has about 2,5 million followers, mostly farmers, who have been actively participating in the movement and development of society. Since being recognized as a legal entity, Hoa Hao Buddhism has been engaged in religious activities under the motto “for the Dharma and for the Nation”. The charitable activities carried out by Hoa Hao Buddhists have increasingly promoted the human values “love people as themselves” of Vietnamese people. This article reviews some outstanding charitable activities of Hoa Hao Buddhism over the past time.

Keywords: Hoa Hao Buddhism; charitable activities.